

Serbest bölgeler mi, sorunlu bölgeler mi

23.04.2007 / Bumin Doğrusöz

Türkiye’de bilindiği gibi serbest bölgeler, 3218 sayılı Serbest Bölgeler Kanunu’nun Haziran 1985’de kabul edilmesi ile yaşama geçti ve hızla Türkiye’nin dış ticareti içerisinde önemli bir konuma geldi. Bu kanunla serbest bölgelerin kurulması, dört temel gerekçeyle kabul edildi. Bu gerekçeler şunlardır:

- Genelde istihdam olanağı yaratacak şekilde yeni yatırımlarla ülke üretimini dünya koşullarına uygun şekilde geliştirerek ihracatı artırmak,
- Yabancı sermaye ve teknoloji girişini hızlandırmak,
- Ekonominin girdi ihtiyacını ucuz ve düzenli şekilde temin etmek,
- Dış ticaretin finansman olanaklarından daha fazla yararlanmak.

Kanun bu amacın gerçekleşebilmesi için bu bölgelerde, vergi, resim, harç, gümrük ve kambiyo mükellefiyetlerine dair hükümlerinin uygulanmamasını öngörmüştür.

Bu bölgelerde oluşan yüksek kazançta rağmen vergi olmaması, doğal olarak maliyeyi rahatsız etmiş ve neticede söz konusu muafiyet 5084 sayılı Kanunla kaldırılmıştır. Ancak mevcut kullanıcıların kazanılmış hakları da olabileceği düşüncesi ile, kanunun yürürlük tarihi itibarıyla faaliyet ruhsatı sahibi olan kullanıcıların, ruhsat süreleri doluncaya kadar vergiden istisna edilmeleri ve yine ruhsat süreleri sonuna ve en geç 31.12.2008 tarihine kadar istihdam ettikleri kişilerin ücretlerinin Gelir Vergisi’nden istisna edilmesi öngörülmüştür. 5084 sayılı kanun, bölgede imalatçı olarak çalışan kullanıcıların kazançlarını ise Avrupa Birliği’ne (AB) tam üye oluncaya kadar vergiden istisna etmiştir.

Bu defa bir başka eşitsizlik doğmuştur. Bilindiği gibi kullanıcılar bölgeye getirdikleri ve buralardan çıkarttıkları malların değerleri üzerinden binde beş oranında bir ödemede bulunmaktadır. Bu nedenle, geçici maddedeki istisnadan yararlanarak vergi ödemeyenler için bu ödeme doğal karşılırken, bu maddeden yararlanamayarak kazançları vergiye tabi olanların ayrıca bu ödemede de bulunmaları çifte mali yük yaratmış ve haksız rekabete yol açmıştır. Bu eşitsizlik nihayet geçtiğimiz günlerde 1.5.2007 tarihinde yürürlüğe girmek üzere yayımlanan 5623 sayılı kanunla giderilmiş ve ruhsat tarihleri 6.2.2004 tarihinden sonra olması sebebiyle anılan geçici madde uyarınca kazançları vergiden istisna olamayanların söz konusu binde beş ödeme yükümlülüğü kaldırılmıştır.

Geçtiğimiz hafta sonu, resmi adıyla Dünya Ekonomi İşleme Bölgeleri Birliği, yaygın adı ile serbest bölgeler birliği WEPZA’nın hem yıllık Genel Kurul toplantısı, hem de bu vesile ile toplanan 24. konferansı dolayısıyla Antalya’ydım. Türkiye bu birliğe 1991 yılından beri üye ve 1999’dan bu yana birliğin başkanlığını, halen Devlet Bakanı olarak görev yapan sayın Kürşad Tüzmen yürütüyor. Dış Ticaret Müsteşarlığının büyük katkılarıyla yapılan bu toplantıda serbest bölgelerin, bu günü, gelinen nokta, sorunlar ve gelecekleri tartışıldı.

Ticaret hacmi 23.8 milyar doları aştı

3218 sayılı Kanun’un kabulü ile ilk kurulan Mersin Serbest Bölgesi (MESBAŞ) ve onu

izleyen Antalya Serbest Bölgesi (ASBAŞ), bugün yirmi yaşında. Günümüzde 20 serbest bölgede, son 6 yılda yapılan yatırım tutarı 1.2 milyar doların üzerinde. Buna karşılık serbest bölgelerin ticaret hacmi 2006 yılında 23.8 milyar doları aştı. Oysa bu rakam on yıl önce 3.6 milyar dolardı. Bugün gelinen noktada bölge ticaret hacminin % 97,6'sını sanayi ürünleri oluşturmaktadır.

Mart sonu itibariyle 42.060 kişinin çalıştığı serbest bölgelerde 3833 firma kullanıcı olarak faaliyet göstermekte ve bunların 799'u bu bölgelerde üretici /imalatçı olarak faaliyet göstermektedir. Rakamlar gösteriyor ki, 3218 sayılı Kanun'un çıkartılış amaçları, büyük ölçüde tahakkuk etmiş.

Yeni kanun sorunları çözmüyor

Toplantıda bu bölgelerle ilgili dile getirilen sorunlara bakılırsa, yeni kabul edilen 5623 sayılı kanunla bu bölgelerin bütün sorunlarının çözüldüğünü sanmak yanıltıcı olacaktır.

Bölgedeki kullanıcıların sorunlarının başında 5084 sayılı kanunla ihlal edilen kazanılmış haklarının geri sağlanması ve 31.12.2008 tarihinden itibaren istihdam üzerindeki vergi istisnasının kaldırılacak olunması gelmektedir. Konu, bölgedeki maliyet hesapları açısından son derece önem taşımaktadır.

Ülke ekonomisi içindeki yeri ve genel ticaret hacmindeki payı artık tartışılmayacak noktalara ulaşmış bu bölgelerle ilgili olarak, sanırım ortak bir kamu politikası belirlemek ve bir karar vermek zorundayız. Bu bölgeleri sorunlarından arındırarak bürokrasi ve mali yüklerden kurtarıp dünya ekonomisine entegrasyonuna katkıda mı bulunacağız, yoksa bu bölgeleri bürokrasi ve mali yükler içinde mi boğacağız?

Soruyu bir başka türlü de sorabiliriz. Vergi uğruna bu bölgeleri harcayacak mıyız, yoksa 3218 sayılı kanunun saydığımız amaçları için vergiden fedakârlık mı yapacağız?

Bu bölgeleri bugünkü gibi teşvik edermiş gibi görünerek, buna karşılık sorunlarını devamlı erteleyerek bir yere varmak mümkün değil. Aksi halde hem vergi gelirlerinden hem de bu bölgelerden olacağız

Kaynak: http://www.referansgazetesi.com/haber.aspx?HBR_KOD=65383&ForArsiv=1